

#wereldrecord #paasvuur in #espelo #holten. Zullen ze het halen?
Deze zal wel lekker fikken :-)
<http://pic.twitter.com/tGv8la5D>

Mark Lammertink @marklammertink

6

Paasvuur in Espelo

Wouter Jong, Frank van Boven

6.1 Inleiding

De regio Twente kent een lange historie van paasvuren. De diverse buurtgemeenschappen organiseren daarin jaarlijks een wedstrijd; het hoogste paasvuur krijgt een prijs. Rondom de paasvuren worden ook diverse activiteiten als eettentjes en muziek georganiseerd. De Twentse gemeenten verlenen hieraan hun medewerking via stookontheffingen en evenementenvergunningen.

Een van de buurtschappen, Espelo, richt zich graag op records. In 1987 zette dit buurtschap al eens het wereldrecord paasvuur op zijn naam met een 'boaken' van bijna 28 meter hoog. Ook wereldrecords polonaise lopen en hooivork gooien werden in Espelo verbroken. In 2012 onderneemt de nieuwe generatie paasvuurbouwers een poging het oude record te breken. Het record wordt verbroken, zij het met een bittere nasmaak. Op 8 april 2012 wordt in Espelo het grootste paasvuur ter wereld in brand gestoken. De enorme stapel van takken, pallets en ander hout wordt op zijn plaats gehouden door een aantal kabels. Als een van de kabels losschiet, raakt deze een cameraman van RTV Oost. Ook al is het wereldrecord binnengehaald, het is een domper op de feestvreugde. De cameraman herstelt na een lange revalidatie, maar de schrik zit er bij de organisatie, gemeente Rijssen-Holten en Veiligheidsregio Twente goed in.

6.2 Feitenrelaas

De regio Twente kent net als andere delen van Nederland een eeuwenlange traditie van paasvuren. Vanaf de jaren zeventig werd het paasvuur op tal van plekken gereguleerd, onder meer door in gemeentelijke bepalingen op te nemen dat alleen snoeihout op de paasvuurbult mag worden gelegd. In de jaren daarvoor kwam het regelmatig voor dat afval als bankstellen en autobanden tijdens de paasvuren werd verbrand. In het buurtschap Espelo wordt het paasvuur dit jaar anders dan andere jaren. De lokale bevolking heeft zijn zinnen gezet op het verbreken van het wereldrecord van het hoogste paasvuur. Dat wereldrecord is in handen van een dorp in Slovenië, waar in 2005 een paasvuur met een hoogte van meer dan 43 meter in brand is gestoken. De wereldrecordpoging wordt bloedserieus genomen. Sinds november 2011 wordt al driftig gewerkt aan het bouwen van de paasbult. De traditie stelt dat paasvuren vanaf de eerste 4,5 meter helemaal met de hand moeten worden gebouwd. Kabels worden strakgetrokken en bergen met takken vliegen de lucht in. Het paasvuur groeit gestaag. Gerrit Jan ten Dam (26) is een van de oudsten van het stel en vertelt erover in *Trouw*: 'Normaal help je vanaf je 15de tot je 25e', vertelt hij. Officieel is hij dus met 'pensioen'. Toch is hij er weer bij. Omdat 'de jongens' zijn kennis nodig hebben, zegt hij. Maar stiekem wil hij het spektakel niet aan zich voorbij laten gaan. 'Hier móét je bij geweest zijn.' Al vanaf november zijn ongeveer 150 vrijwilligers bezig met het verzamelen van hout. Om negen uur 's ochtends zit de bouwploeg, dertien man sterk, in een avondse keet. Tot elf uur die avond wordt er gewerkt. De jongens genieten van deze jaarlijkse traditie. Ze nemen vakantiedagen op om erbij te zijn, zelfs examens moeten een weekje wachten.³⁴

In eerste instantie gaat de organisatie nog uit van het verbreken van het eigen record, dat in 1987 op 28 meter is gezet. In december 2011 bespreekt de brandweer Rijssen-Holten het initiatief met de plaatselijke paasvuurcommissie. Er wordt gesproken over een paasvuur van 30 meter, waarmee het eigen record wordt verbroken. Begin 2012 stuurt zowel de overkoepelende paasvuurcommissie Holten als de buurtcommissie Espelo een aanvraag voor een evenementenvergunning in. Want het gaat niet alleen om het paasvuur, maar ook om de

34 'Espelo wil dit jaar het record gaan breken', *Trouw*, 31 maart 2012.

festiviteiten rond het paasvuur; van snacktentjes tot livemuziek en het schenken van alcoholische dranken. De gemeente stroomlijnt beide aanvragen in één evenementenvergunning.

Voor het paasvuur zelf wint de brandweer advies in bij kennisinstituut Saxion Hogeschool. Het gaat daarbij met name om de veiligheidsafstanden, gerelateerd aan de warmtestraling bij een bouwhoogte van 30 meter. De voorwaarden worden meegenomen in de stookontheffing ex. art. 10.63 lid 2 Wet milieubeheer, waarin regels zijn opgenomen over de brand, het te gebruiken materiaal en de opruimwerkzaamheden na afloop. Op 28 februari 2012 ontvangen de bouwers de benodigde stookontheffing.

Later in het proces legt de buurtcommissie de lat hoger. De brandweer krijgt te horen dat men in Espelo het wereldrecord kampvuur stoken (42 meter) wil verbreken. De gemeente en de brandweer gaan in overleg want ze willen meer duidelijkheid. De bouwers in Espelo willen eigenlijk zo hoog als ze kunnen, maar omdat het advies van Saxion was gebaseerd op een hoogte van 30 meter maakt de brandweer zich zorgen. Op basis van de eerdere berekeningen van Saxion houdt de brandweer als maatstaf aan dat een veilige afstand tot het publiek minstens tweemaal de hoogte van het paasvuur moet zijn. De paasvuurcommissie Espelo wil tussen de 60 en 80 meter hanteren en zal het brandende paasvuur met hekken afzetten. Het paasvuur wordt maximaal 32 meter hoog met een top van 10 meter in kegelvorm. Daarmee wordt de totale hoogte 42 meter.

Heel Espelo leeft mee met de bouwers van de bult. In *NRC Handelsblad* komt een buurtbewoner aan het woord die vertelt dat de jongens al maanden in de weer zijn. ‘De jongens hebben maanden geen Facebook gezien, niet achter de laptop gezeten. Ze hebben écht contact met elkaar. Dit is enorm belangrijk voor de sociale cohesie.’ Een andere buurtbewoner in hetzelfde artikel: ‘Wij konden vroeger niet ons mobieltje pakken als we een extra wagen nodig hadden. Nu is dat zo geregeld. Maar wij hadden weer niet zo ontzettend veel media-aandacht, een goede muziekbond. Het is professioneler.’³⁵ De kern is echter hetzelfde als

35 ‘Elke generatie in Espelo een eigen paasrecord: alle jongeren hebben maanden gewerkt aan de stapel voor het grootste paasvuur ter wereld’, *NRC Handelsblad*, 10 april 2012.

vijfentwintig jaar daarvoor. Het gaat het buurtschap om het neerzetten van een gezamenlijke prestatie.

Nu men er een wereldrecordpoging van maakt, stelt de organisatie van Espelo ook de verwachtingen bij over het aantal bezoekers. Men rekent inmiddels op zo'n tienduizend toeschouwers. De paasvuurcommissie Espelo wil in verband met de te verwachten drukte meer wegen afsluiten en extra parkeerverboden aanbrengen. Begin april reageert de gemeente per brief op dit verzoek. De organisatie moet verkeersregelaars inzetten die minimaal vier weken voor het evenement door de politie geïnstrueerd moeten worden. Aangezien het evenement een week later plaatsvindt, is dit praktisch niet meer haalbaar. De verkeersregelaars worden wel ingezet.

Om tot de hoogste 'poasboak' ter wereld te komen, heeft de organisatie eerst een centrale mast geplaatst. Daaromheen is snoeihout opgestapeld. Als de bult min of meer klaar is, wordt de tweede mast op de houtstapel gezet om houvast te geven aan de kegel. De centrale mast is gezekeerd met stalen kabels. De brandweer adviseert de staalkabels voor de ontsteking los te maken, om te voorkomen dat de kabels door de hoge temperaturen knappen en wegschieten. Dit wordt herhaald als de brandweer op 4 april weer komt controleren in Espelo. Zondagochtend 8 april voert de brandweer een laatste controleronde uit langs alle paasvuren en wordt de bouwers in Espelo nogmaals op de noodzaak van het ontkoppelen van de staalkabels gewezen.

Om 12.00 uur vraagt de brandweer bij het KNMI de weersgegevens op. Op basis van deze gegevens is er geen belemmering voor het ontsteken van het paasvuur. 's Avonds krijgt burgemeester Hofland van de gemeente Rijssen-Holten de eer om volgens de traditie het enorme paasvuur van Espelo te ontsteken. Circa tienduizend toeschouwers zien hoe de enorme stapel in brand vliegt. De stapel is uiteindelijk hoger dan afgesproken. Espelo heeft het wereldrecord te pakken met een hoogte van 45,98 meter.

Terwijl het vuur brandt bevindt een cameraman RTV Oost zich binnen de veiligheidsafzettingen. De cameraman maakt binnen het afgesloten gebied opnames, als hij wordt geraakt door een van de staalkabels die de centrale mast overeind hield. Hij staat naast een boom waar de staalkabel aan vastzit, als deze onder hoge spanning naar

beneden schiet. De cameraman wordt in zijn rug getroffen en moet naar het ziekenhuis worden afgevoerd.

De eerste melding over de gewonde cameraman wordt per mobiele telefoon via 112 gedaan, een telefoontje dat zoals gebruikelijk binnenkomt op de landelijke meldkamer in Driebergen. Deze melding wordt doorgezet naar de meldkamer Oost-Nederland, waarna een van de beschikbare ambulances uit de regio IJsselland naar Espelo wordt gestuurd. Het is dan 20.58 uur. Kort daarop nemen ook twee politiefunctionarissen van IJsselland die bij het paasvuur aanwezig zijn contact op met hun eigen meldkamer. De ambulance die vanuit IJsselland komt aanrijden, is niet op de hoogte van de speciale calamiteitenroutes die met de meldkamer in Twente waren afgesproken. De ambulance heeft door de drukte en het feit dat veel wegen in de buurt zijn afgesloten de grootste moeite om de locatie te bereiken. De ambulance arriveert om 21.23 uur bij het slachtoffer.

6.3 Analyse

Voor wat betreft de recordpoging is het paasvuur Espelo 2012 goed verlopen. Het ongeval tijdens het paasvuur vormde wel een domper en had eenvoudig voorkomen kunnen worden als de staalkabels vooraf waren ontkoppeld en de cameraman zich niet binnen de afgezette veiligheidszone had begeven. Er lijkt hier niet echt sprake van een groot operationeel of bestuurlijk dilemma. Wel komt het beeld naar voren van een goedwillende, enthousiaste organisatie die niet is toegerust voor het organiseren van een voor haar ongebruikelijk en grootschalig evenement. Men werd gedreven door enthousiasme; de jeugd wilde een poging doen om het record dat hun ouders in 1987 hadden gevestigd aan te scherpen. Daarna deed men er nog een schepje bovenop en kwam ook het record uit Slovenië binnen bereik.

De formele kant van de zaak vertoonde daarbij enkele haken en ogen. Terwijl het vergunningenproces liep, werden bovendien de ambities bijgesteld. De bult werd hoger en hoger, zo was de wens. De brandweer deed een beroep op de expertise van kennisinstituut Saxion Hogeschool. De veiligheidszone die rond de paasbult moest worden aangehouden, werd overeenkomstig groter en groter. De risico's waren op papier ingedekt, maar was dat ook een garantie voor daadwerkelijke

veiligheid? Aan de kant van de vergunningverlening ging ook het een en ander mis. Er werden standaardzinnen overgenomen uit eerdere vergunningen en calamiteitenplannen, die niet zomaar van toepassing waren op dit buitengewone evenement. Er werd expertise ingewonnen op grond van een paasvuur van 30 meter hoog. Dat leidde in het vervolgproces tot onduidelijkheden over de, vanuit veiligheidsoptiek, maximaal toegestane hoogte van het paasvuur: dit werd steeds meer een glijdende schaal, waarbij er op papier geen maximumhoogte was vastgelegd waaraan betrokkenen zich moeten houden

De evaluatiecommissie Paasvuur Espelo concludeerde over dit onderwerp het volgende:

‘[D]e veiligheidsrisico’s bij de recordpoging voorafgaand en tijdens de voorbereidingen, [zijn] door de betrokkenen te laag ingeschat. De indruk is dat de organisatie, de gemeente alsmede de hulpdiensten brandweer en politie de recordpoging Espelo als “gebruikelijk” paasvuur hebben beschouwd. (...) De jarenlange traditie en samenwerking is hier het uitgangspunt geweest, hetgeen leidt tot spanning tussen de professionele afstandelijkheid die nodig is en de harmonie in samenwerking die ambtenaren en bestuurders gewend zijn.’

Het is een herkenbaar spanningsveld. Een gemeentebestuur zal risico’s willen beteugelen, maar ook tegemoet willen komen aan de charmes die lokale tradities als deze met zich meebrengen. Een wereldrecordpoging is bijzonder. De afspraken leken in de haak, er waren afzettingen en er was nagedacht over het verkeer. Bovendien is er in het voortraject een check ingebouwd om enige distantie te creëren; de paasvuurcommissie Holten had bij haar aanvraag een Model calamiteitenplan van de Veiligheidsregio Twente moeten invullen. Van een afstand beschouwd zou het dan toch goed moeten gaan en zou de burgemeester met een gerust hart het paasvuur kunnen ontsteken.

In de evaluatie van Veiligheidsregio Twente wordt echter opgemerkt dat het plan onjuiste informatie bevatte, incorrecte uitgangspunten had en ook de beveiligingsmaatregelen inadequaat waren. Bijvoorbeeld: ‘een relevant scenario als “paniek in menigte” wordt in het model, en in het calamiteitenplan van Espelo bestreden met inzet van beveiligers, terwijl uit de aanvraag van de evenementenvergunning blijkt dat deze er niet zijn.’ Zowel brandweer als politie gaf na afloop ook aan dat zij het

calamiteitenplan niet hadden ingezien en vooral geacteerd hadden op basis van hun jarenlange ervaring. De GHOR en/of Ambulance Oost waren niet bij het proces betrokken. De hulpdiensten hadden wel toegang tot de evenementenkalender waarop het evenement was geplaatst.

Uiteindelijk is het misgegaan door de losgesprongen staalkabel die de bult overeind moest houden. Een kabel die normaal gesproken niet nodig zou zijn bij een paasvuur, maar in dit geval nodig was om de enorme bult overeind te houden. Het Openbaar Ministerie (OM) onderzocht de zaak en stelde vast dat de organisatie niet nalatig was. Het OM stelde dan ook geen vervolging in tegen de organisatie. Er is wel sprake geweest van nalatigheden, maar die waren volgens het OM niet zo ernstig dat sprake was van aanmerkelijke schuld.³⁶ Dat de ambulance erg laat arriveerde, had weinig tot niets met de voorbereiding door de organisatie in Espelo te maken. Het paasvuur vond plaats op een paar honderd meter van de grens tussen de Veiligheidsregio's IJsselland en Twente. Waar het calamiteitenplan met de meldkamer in Twente was doorgesproken, was dat niet gebeurd met IJsselland. De ambulance uit IJsselland nam de reguliere route en reed zich vast in de mensenmassa die op het paasvuur afgekomen was.

6.4 Afronding

De indruk is dat de organisatie, de gemeente, de brandweer en politie de recordpoging Espelo als 'gebruikelijk' paasvuur hebben beschouwd, terwijl het zeker gezien de toenemende media-aandacht, de telkens bijgestelde hoogte van het paasvuur, de verwachte bezoekersaantallen en de daarmee samenhangende bereikbaarheidsafspraken als een evenement met bijzondere risicoclassificatie had moeten worden aangemerkt.

Als een evenement groeit, zullen de veiligheidsmaatregelen gelijke tred moeten zien te houden. De Veiligheidsregio Twente concludeerde dat de controle en het toezicht op het paasvuur scherper en accurater hadden moeten zijn, omdat er bij de wereldrecordpoging geen sprake was van normale omstandigheden. Tegelijkertijd lag de kern van deze

³⁶ 'Geen vervolging voor ongeval bij paasvuur', *Algemeen Dagblad*, 26 juli 2012.

crisis niet primair in de manier waarop de paasbult groeide, maar in een kabel die tegen de afspraken in niet was losgemaakt. Toen het vuur eenmaal brandde, schoot de kabel los en raakte deze de cameraman in zijn rug, waardoor een rugwervel verbrijzelde. In zekere zin lijkt hier vooral sprake te zijn geweest van 'bad luck'. Een cameraman die net op het verkeerde moment op de verkeerde plek stond. Geen plan dat dát had kunnen voorkomen.